

Nr 92.

Av herr **Holmgren**, om utsträckt rätt till avskedsersättning för underbefäl vid marinen.

I motion II: 127 till 1927 års riksdag hemställde undertecknad Holmgren, att riksdagen måtte besluta, att avskedsersättning skulle utgå till samtliga de flottans korpraler, därest, de vid avskedet räknade fyra tjänsteår eller däröver, som på grund av den enligt 1925 års riksdags beslut hösten 1926 ikraftträdande personalstaten icke kunnat beredas fortsatt anställning vid försvarsväsendet, änskönt de varit till fortsatt tjänst lämpliga.

I motiveringen för denna hemställan anförde jag bl. a., att kungl. brevet av den 10 september 1926 för avskedsersättnings åtnjutande bl. a. föreskrev, att dylik ersättning endast utginge till beställningshavare, som innehaft anställning vid försvarsväsendet under minst fyra år och befordrats till underofficerskorpral eller genomgått underofficersskola samt antingen enligt gällande bestämmelser vore berättigad till fortsatt anställning eller i annat fall i avseende å tjänsteduglighet, uppförande m. m. ansåges lämplig därför.

Jag anförde också, att det hösten 1926 hade visat sig, att även andra underbefäl vid flottan än sådana, som vore underofficerskorpraler eller hade genomgått underofficersskola, blivit övertaliga, vilket icke i proposition nr 50 till 1925 års riksdag ang. försvarsväsendets ordnande förutsatts. Anledningen härtill vore, att antalet korpralsbeställningar vid vissa yrkesgrenar minskats betydligt, medan antalet vid andra däremot ökats, och då transport mellan de olika yrkesgrenarna icke kunnat ordnas, hade antalet entledigade givetvis blivit större än den enkla skillnaden mellan den gamla och den nya staten.

Över motionen infortrade statsutskottet yttrande från försvarsväsendets lönenämnd, och i skrivelse av den 16 februari 1927 anförde denna efter att ha redogjort för, vad som förevarit i frågan, att den funnit de i kungl. brevet den 10 september 1926 meddelade bestämmelserna för utgivande av avskedsersättning till övertaliga korpraler vid flottan ansluta sig till riksdagens år 1925 i ämnet fattade beslut. Därjämte yttrade nämnden:

»Med hänsyn till de olika anställnings- och utbildningsförhållandena vid armén och flottan har det tydligen ansetts befogat, att även i fråga om rätt till dylik ersättning uppställa olika villkor för arméns och flottans un-

derbefäl. Givet är dock, att den omständigheten, att för rätt till avskedsersättning för flottans underbefäl förutsattes en längre anställningstid än i fråga om dylik förmån för arméns underbefäl, av förstnämnda underbefäl, som icke torde vara närmare insatt i de synpunkter, som legat till grund för berörda åtskillnad, kan uppfattas såsom innebärande en orättvisa.

Lönenämuden, som icke tidigare haft att yttra sig angående villkoren för ifrågavarande förmåns utgående, finner sig för sin del icke kunna, utöver vad av det föregående framgår, i denna fråga uttala sig i vidare mån, än att, därest den i motionen ifrågasatta lindringen av ifrågavarande villkor för flottans underbefäl anses böra äga rum, densamma torde förutsätta en ändring i motsvarande villkor för arméns underbefäl därhän, att jämväl *korpraler* vid armén med lika lång anställningstid komma i åtnjutande av avskedsersättning.»

I sitt utlåtande nr 4 p. 78 anförde statsutskottet:

»Även om vissa billighetsskäl kunna anses tala för det motionsvis väckta förslaget om utsträckning av rätten till avskedsersättning, torde dock ett genomförande av förslaget medföra så vittgående konsekvenser, att utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka motionen.»

Den 26 mars 1927 blev motionen av riksdagen avslagen.

Då riksdagen sålunda en gång behandlat frågan, skulle jag icke vidare ha upptagit densamma, om icke vissa omständigheter därtill givit anledning. En utredning av frågan har emellertid på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställts av marinförvaltningen, och då denna föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag i ärendet till riksdagen, men så icke skett, tillåter jag mig att ånyo fästa riksdagens uppmärksamhet på frågan.

I en till Konungen ställd, den 25 sistlidne juni ingiven underdånig framställning anhöll nämligen försvarsväsendets underbefälsförbund om utredning av frågan, och sedan marinförvaltningen tillstyrkt framställningen, uppdrog Kungl. Maj:t i ämbetskrivelse den 5 augusti 1927 åt detta verk att verkställa utredningen samt det avgiva förslag, vartill densamma kunde giva anledning.

I skrivelse den 31 augusti 1927 angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, avdelning III, sjöförsvaret, för budgetåret 1928—1929 anför marinförvaltningen i denna sak:

»Under framhållande av, att såväl stationsbefälhavarne som chefen för kustartilleriet finna en utsträckning av rätten till avskedsersättning välbefogad, får marinförvaltningen för egen del anföra följande.

I avseende å nu omförmälda förmån har med furir vid armén jämställts korpral vid marinen, vilken befordrats till underofficerskorpral eller genomgått underofficersskola. Emellertid äro marinens korpraler, även utan nämnda förutsättning, med hänsyn till utbildning och avlöning överlägsna korpraler vid armén och närmast jämställda med arméns furirer.

Marinförvaltningen, som på grund av riksdagens ståndpunktstagande icke finner sig böra föreslå att avskedsersättning tillerkännes korpraler vid marinen i samma utsträckning, som medgivits för furirer vid armén, anser likväl, så som ämbetsverket tidigare haft tillfälle uttala, behjärtansvärt att de på grund av försvarsbeslutet avskedade korpraler vid marinen, vilka hava försörjningsplikt mot anhöriga, må komma i åtnjutande av avskedsersättning. Givetvis bör ett sådant medgivande få retroaktiv tillämplighet.

Beträffande flottan skulle förslaget medföra en kostnad, som enligt de av stationsbefälhavarna lämnade uppgifter torde kunna beräknas till omkring 50,000 kronor för Karlskrona och 25,000 för Stockholms station. Vad kustartilleriet vidkommer skulle motsvarande kostnad icke överstiga 25,000 kronor.

I enlighet med vad nu anförts, och då eljest icke erfordras ytterligare medel för beredande av avskedsersättning åt underbefäl vid marinen, har marinförvaltningen för nämnda ändamål beräknat ett belopp av i runt tal 100,000 kronor.»

Som av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 till årets riksdag framgår (IV, sid. 202), har statsrådet och chefen för försvarsdepartementet likväl icke ansett, att tillräckliga skäl anförts för ändring av villkoren för åtnjutande av avskedsersättning, och erinras därvid om lönenämndens ovan nämnda yttrande i frågan.

De militära myndigheterna hava dock enstämmigt förordat en ändring i villkoren för avskedsersättningens åtnjutande vid marinen, och för den berörda personalen har riksdagsbeslutet av 1925 i detta stycke tett sig som en orättvisa.

Då vid den nya manskapsstatens ikraftträdande ett antal korpraler blevo entledigade, och endast de i kungl. brevet den 10 sept. 1926 berörda kategorierna tillerkändes avskedsersättning, torde detta närmast ha berott på, att 1925 års riksdag, som ju endast beräknat, att personal av dessa kategorier skulle bli övertalig, icke då hade anledning överväga, huruvida jämväl korpraler, som icke genomgått underofficersskola, borde vara berättigade till den särskilda avskedsersättningen. Då det nu visat sig, att också sådana korpraler blivit övertaliga, har den frågan uppstått, huruvida dessa kunna anses jämnställda med arméns furirer utan underofficersutbildning, och om de alltså liksom dessa böra få uppbära avskedsersättning.

Det synes vara obestriddigt, att marinens korpraler närmast äro jämnställda med arméns furirer av 2^a klassen, och några konsekvenser beträffande arméns korpraler kunna icke vara att befara. Marinens korpraler hava liksom furirerna genomgått treårig utbildning, och äro bådadera kategorierna färdigutbildade underbefäl, medan arméns korpraler endast genomgått två års utbildning och sålunda fortfarande äro att betrakta som skolelever. Gällande reglemente för marinen jämnställer också marinens korpraler med

furirerna av 2 klassen, ty den i reglementets kap. I § 18 införda tjänsteställningslistan upptager dem sålunda:

<i>Flottan:</i>	<i>Kustartilleriet:</i>	<i>Armén:</i>
Flaggkorpral	Flaggkorpral	Furir av 1. klass
Korpral (högbåtsman)	Korpral	Furir av 2. klass.

Även manskapsavlöningsreglementet jämnställer korpraler vid marinen och furirer av 2. klassen vid armén, ty med avseende på dem tillkommande lön stadgar reglementet följande i det närmaste lika lönebelopp:

Beställningshavare	Begy- nelse- ön	Lön efter en tjänstetid av följande antal månader							
		12	24	36	48	60	72	84	96
Furir av 2. klass	1,092	1,092	1,092	1,272	1,392	1,512	1,632	1,728	—
Korpral vid marinen	1,140	1,140	1,140	1,320	1,416	1,512	1,608	1,704	1,800

Det kan under dylika förhållanden icke vara rätt, att marinens korpraler skola vara sämre ställda än arméns furirer av 2 klassen i fråga om rätt till avskedsersättning. De äro i detta avseende t. o. m. ställda sämre än vissa av arméns korpraler, ty kungl. brevet »angående bestämmelser rörande avskedsersättning i vissa fall åt övertaligt underbefäl vid armén» stadgar bl. a., att avskedsersättning på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall kan tillerkännas innehavare av beställning som gevarshantverkarekorpral eller som sjukvårds-, hovslagare- eller hantverkskorpral vid armén. Kungl. Maj:t lär på grund härav ha tillerkänt dylika beställningsmän samt också musikfurirer, som utöver det beräknade antalet blivit övertaliga, avskedsersättning, därest de räknat en sammanlagd tjänstetid om åtta år samt också sådana med kortare tjänstetid, om ömmande omständigheter givit anledning därtill.

Flertalet av de entledigade korpralerna vid marinen äro familjeförsörjare, och torde det vara statens moraliska plikt att också tillerkänna dem avskedsersättning. Redan nu hava en del av dem kommit att falla kommunerna till last som nödhjälpsarbetare eller hjälpsökande, och det torde icke heller vara riktigt, att kommunerna på detta sätt skola bli ekonomiskt lidande på försvarsbeslutet. Det förtjänar också framhållas, att det råder en bestämd skillnad mellan dessa entledigade underbefäl och andra personalgrupper, som bli entledigade från statstjänst på grund av indragningar, ty dessa senare kunna i många fall efter någon tid vinna förnyad anställning inom sitt fack, medan underbefälet icke kan beräkna detta, och i regel sakna de också sådan yrkesutbildning, som kan möjliggöra erhållandet av annat arbete, som fordrar yrkeskunskap.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa,

att riksdagen måtte jämte godkännande av en utsträckning av rätten till avskedsersättning för underbefäl vid marinen enligt av kungl. marinförvaltningen föreslagna grunder för budgetåret 1928—1929 till avskedsersättning åt övertaligt underbefäl, månadslönare m. fl. vid marinen anvisa ett extra förslagsanslag av 265,000 kronor.

Stockholm den 20 januari 1928.

Bj. Holmgren.
